

Téglási Ágnes

In memoriam Czigány Magda (1935–2021)

Gyászol a hazai és az angolszász könyvtári világ. Habár végiggondolva azt az utat, amit *Czigány Magda* élete során bejárt, azt a szerteágazó tevékenységrendszert, amivel nyomot hagyott és emléket állított, úgy hiszem a könyvtárosokon kívül is széles körben gyászolják őt.

Salacz Mária Magdolna néven Kalocsán született 1935. október 7-én. Ott kezdte el tanulmányait, és 1954-ben a kalocsai I. István Gimnáziumban érettségizett. Ezt követően Szegedre került egyetemre, bölcsészhallgató lett, de tanulmányainak gyorsan vége szakadt, az 1956-os forradalom derékba törte itthoni pályáját.

Úgy döntött, hogy elmenekül Magyarországról. Nekivágott a nagyvilágnak, kényszerű tanulmányútra indult két egyetemista hallgatótársal, köztük későbbi férjével, *Czigány Lóránttal*. Nem volt határozott elképzelésük arról, hogy hova

szeretnének menni. Úgy döntöttek, hogy amelyik ország elsőként befogadja őket, és így megszabadulhatnak a bécsi menekülttáborból, oda mennek. Így kerültek Nagy-Britanniába, ahol nyelvtanulást követően folytathatták egyetemi tanulmányaikat. Magda művészettörténésznek készült, magyar–német–művészettörténet szakon végzett a Londoni Egyetemen. A diploma megszerzése után a University College London (UCL) könyvtárában a képzőművészeti és művészettörténeti gyűjtemények gondozója, szakreferense lett, és ugyancsak ezen az egyetemen szerzett posztgraduális könyvtárosi diplomát 1964-ben. Első jelentős könyvtárosi munkája egy bibliográfiai feldolgozás volt, ami 1969-ben kötetben is megjelent. A teljesség igényével feldolgozta a magyar irodalom Nagy-Britanniában 1830 és 1968 között angolul megjelent műveit. Sokszor beszélt arról, hogy ezt a munkát folytatni kellene, tervezgette egy második kötet elkészítését. 1983-tól a UCL bölcsészkönyvtárának igazgatóhelyettesévé nevezték ki. Könyvtári munkája mellett, amikor csak tehetett művészettörténetet oktatott a University College-on, sőt négy éven át (1970 és 1973 között) vendégprofesszorként az egyesült államokbeli University of California oktatójaként előadásokat tartott Berkeleyben is. Emellett rendszeresen jelentek meg tanulmányai az Új Látóhatárban és az Irodalmi Újságban.

1986-tól nyugdíjba vonulásáig, 2000-ig volt a londoni Imperial College könyvtárának főigazgatója. Számos nehéz és kemény feladatot kellett elvégeznie, különösen a kis tanszéki és intézeti könyvtárak felszámolása és egy központi könyvtárrá történő egyesítése jelentett nagy kihívást, ugyanakkor komoly elismerést is számára. Az ő vezetése alatt a reáltudományok és az orvostudomány terén elsőként kezdte meg a könyvtár az elektronikus folyóiratok előfizetését, s ilyen módon a tudományos folyóirat-előfizetések racionalizálását. Munkája elismeréseként 2002-ben díszdoktorrá avatták.

A tanszéki és intézeti könyvtárak sikeres integrációja során szerzett tapasztalatait a rendszerváltás után a hazai felsőoktatási könyvtárak átszervezésekor nagy haszonnal kamatoztatta.

Az ezredfordulón indult hazai EISZ (Elektronikus Információs Szolgáltatás) Nemzeti Program rendszerének működtetéséhez az Oktatási Minisztérium külföldi szakértőjeként sokat segített az adatbázis-vásárlásokhoz szükséges üzleti tárgyalási kultúra meghonosításában. Közel tíz éven át aktív résztvevője volt az EISZ Bizottság munkájának. Ugyancsak az Oktatási Minisztérium megbízásából 2000–2001-ben részt vett az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Könyvtára egyesítésének előkészítésében, a két gyűjtemény integrálásában, de számos más egyetemi könyvtár átszervezésénél is bábáskodott.

Fontos szerepet játszott *Gábor Dénes*, az Imperial College neves professzora hagyatékának a rendezésében és archiválásában. A hagyaték egy nagyon személyes darabja, a Nobel-díjas tudós nyolc éves korában készített rajzait őrző vázlat-

füzete Czigány Magda közbenjárására az Akadémiai Könyvtárba került. 2008. július 5-én ünnepélyes keretek között a család nevében *Ms. Janet Kitchen* adta át a vázlatfüzetet az MTA Könyvtárának, ami digitalizált változatban megtekinthető a könyvtár honlapján. A NOVOFER Alapítvány 1989-ben hazai és nemzetközi Gábor Dénes-díjat alapított az innováció területén végzett kiemelkedő szakmai munka elismeréseként. 1998-ban Czigány Magda kapta meg ezt a díjat.

Czigány Magda könyvtárosi munkája mellett számos más, bár sok tekintetben egymáshoz ezer szállal kapcsolódó területen élte az emigrációba került magyar értelmiségiek mozgalmas életét. Férjével, Czigány Lóránttal tevékenyen részt vett az 1960-as évek közepétől az 1980-as évek utolsó harmadáig működő, londoni magyar szellemi műhely, a Szepsi Csombor Kör munkájában. Erről 2012-ben *Szigetmagyarság – Londoni Magyar Sziget* címmel jelent meg a Szepsi Csombor Kör rövid történetét bemutató könyve. A kört meglátogatók rendszeres vendégei voltak Magdáék londoni otthonának is, itt vérbeli vendéglátóként és háziasszonyként mutatkozott be. E sorok írójának is volt alkalma megtapasztalni vendégszeretetét, nyitottságát. A könyv hazai bemutatója 2012 májusában a Petőfi Irodalmi Múzeumban nagyszabású rendezvényre vált, amelyen irodalmi, társadalmi életünk jeles képviselői is részt vettek, köztük olyan egykori Szepsi Csombor Körös vendégek, mint *Mezey Katalin*, *Jeszzenszky Géza* és *Tamás Gáspár Miklós*. Az est vendége volt még *András Sándor*, *Gombár Csaba*, valamint *M. Kiss Sándor* is.

A kerekasztal-beszélgetést Czigány Magda vezette, ahol természetesen szó esett Czigány Lóránról és *Siklós Istvánról*, a kör alapítóiról, valamint *Szabó Zoltánról* és *Cs. Szabó Lászlóról*, a kör szellemi támogatóiról is.

Kiváló alkalom volt ez arra, hogy Czigány Magda ünnepélyes keretek között átadja a kör irattári anyagát a múzeumnak.

Kezdeményezésére az MTA Könyvtár és Információs Központ indított egy sorozatot az *Agora program* keretén belül, annak érdekében, hogy az utolsó pillanatban még megszólaltathassák az emigráció jeles képviselőit. Ez a sorozat sajnos csak három előadást ért meg, Czigány Magda, *András Sándor* és *Ferdinandy György* író-olvasó találkozásával.

2006-ban, az 56-os forradalom ötvenedik évfordulójára komoly szervezőmunkával felkutatta mindazokat a honfitársait, akik angliai egyetemisták voltak az emigrációban, és közösen megjelentettek egy köszönőlevelet a *The Times*-ban – neves közéleti személyiségek aláírásával.

A következő évben megjelent *Kényszerű tanulmányúton* című kötete, amely alapos levéltári kutatásokkal tárta fel a Nagy-Britanniában tanult 56-os magyar hallgatók életét, beilleszkedésük történetét. E kötetnek megjelent angol nyelvű kiadása is.

Ameddig betegsége engedte nagyon aktív életet élt, kedvtelésből rövid művészettörténeti írásokkal hódolt régi szenvedélyének, de az utolsó évtizedben fő tevékenysége családi könyvtárunk rendezése, férje hagyatékának ápolása volt. Ennek keretében komoly szervezőmunkával, lányával közösen kiválogatva a

magyar nyelvű könyveket Czigány Lóránt könyvtárából, összeállítottak és feldolgoztak egy kétezer kötetes gyűjteményt. Az így létrejött Czigány Lóránt-könyvtárat férje szülővárosában, Sátoraljaújhelyen, hajdani iskolájának, a Kosuth Lajos Gimnáziumnak adományozták, amit 2016 márciusában pompás ünnepség keretében avattak fel.

Minden idejét maximálisan kihasználta, soha nem télenkedett. Számos feladata lett volna még. Tele volt tervekkel, az utolsó pillanatig fűtötte, hajtotta a tettvágy, a jobbá tevés szándéka. 2021. július 12-én hunyt el az angliai Shrewsburyben. Kívánsága szerint hamvai férje mellett, a Farkasréti temetőben kerülnek majd örök nyugalomra.

Czigány Magda írásai 1965 óta jelentek meg a külföldi magyar sajtóban; az Irodalmi Újság és az Új Látóhatár munkatársa volt. Művészeti kritikáit mind a BBC, mind a Szabad Európa Rádió magyar adása rendszeresen sugározta.

Magyar nyelven kiadott fontosabb munkái:

Néző a képen / Czigány Magda. – London : Szepsi Csombor Kör, 1973. – 184 p. ; 21 cm. –

(Szepsi Csombor Kör kiadványai. Magyar sorozat ; 8.)

Magyar néző Albionban : írások a modern művészetről / Czigány Magda. – Budapest : Kortárs, 2003. – 222 p. ; 24 cm. – (Phoenix könyvek, ISSN 1419-8428)

A tűzmadár fénylő emléke : a londoni Szepsi Csombor Kör ünnepi műsorai a forradalom tizedik, huszadik, huszonötödik és harmincadik évfordulóján / az eredeti forgatókönyvek alapján összeáll. Czigány Lóránt és Czigány Magda. – Budapest : Mundus, 2006. – 195 p. ; 24 cm. – (1956/2006, ISSN 1788-246X)

Kényszerű tanulmányúton : 1956-os magyar egyetemi hallgatók Nagy-Britanniában / Czigány Magda. – Budapest : Józseveg Műhely, cop. 2007. – 184 p. ; 21 cm

Szigetmagyarság, londoni magyar sziget : a Szepsi Csombor Kör rövid története / Czigány Magda. – Budapest : Kortárs, 2012. – 157 p. : ill., részben színes ; 23 cm. – (Phoenix könyvek, ISSN 1419-8428)